HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

רבי אליעזר בן יעקב אומר [1]שארה כסותה לפום שארה תן כסותה שלא יתן לה לא של ילדה לזקינה ולא של זקינה לילדה כסותה ועונתה לפום עונתה תן כסותה [א]שלא יתן חדשים בימות החמה ולא שחקים בימות הגשמים: תני רב יוסף שארה זו קרוב בשר שלא ינהג בה מנהג פרסיים שמשמשין מטותיהן בלבושיהן מסייע ליה לרב הונא דאמר רב הונא [ב]האומר אי אפשי אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ונותן כתובה: רבי יהודה אומר אפילו עני שבישראל וכו': מכלל דת"ק סבר הני לא היכי דמי אי דאורחה מ"ט דת"ק דאמר לא ואי דלאו אורחה מ"ט דר"י לא צריכא [א)]כגון דאורחיה דידיה ולאו אורחה דידה ת"ק סבר כי אמרינן [ב)]עולה עמו ואינה יורדת עמו הני מילי מחיים אבל לאחר מיתה לא ורבי יהודה סבר אפילו לאחר מיתה אמר רב חסדא אמר מר עוקבא הלכה כרבי יהודה ואמר רב חסדא אמר מר עוקבא [ג]מי שנשתטה בית דין יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו [ד]ובניו ובנותיו ודבר אחר א"ל רבינא לרב אשי מ"ש מהא דתניא [ג)]מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות בית דין יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין [ה]את אשתו אבל לא בניו ובנותיו ולא דבר אחר א"ל ולא שאני לך בין יוצא לדעת ליוצא שלא לדעת מאי דבר אחר רב חסדא אמר זה [ו]תכשיט רב יוסף אמר [ז]צדקה מ"ד תכשיט כ"ש צדקה מ"ד צדקה אבל תכשיט יהבינן לה דלא ניחא ליה דתינוול אמר רב חייא בר אבין אמר רב הונא [ח]מי שהלך למדינת הים ומתה אשתו ב"ד יורדין לנכסיו וקוברין אותה לפי כבודו לפי כבודו ולא לפי כבודה אימא [ט]אף לפי כבודו הא קמ"ל עולה עמו ואינה יורדת עמו ואפילו לאחר מיתה אמר רב מתנה האומר אם מתה לא תקברוה מנכסיו שומעין לו מ"ש כי אמר דנפלי נכסי קמי יתמי כי לא אמר נמי נכסי קמי יתמי רמו אלא [י]האומר אם מת הוא לא [ד)]תקברוהו מנכסיו אין שומעין לו לאו כל הימנו שיעשיר את בניו ויפיל עצמו על הציבור: **מתני'** לעולם היא ברשות האב עד שתכנס

לרשות

[ה)] **עונה האמורה בתורה.** כאן נאמרה עונת תשמיש ולקמן (דף סא:) תנן אימת היא עונה: **לפום שארה.** זקינה קשה לה משאוי ואינה יכולה לסבול בגדים רחבים וילדה צריכה בגדים רחבים להתנאות בהם: **לפום עונתה.** לפי העת אם חמה אם צנה: **חדשים.** חמים הם יותר מן השחקים: **דאורחה.** דרך בנות משפחתה בכך: **מאי טעמא דתנא קמא.** דאמר לא צריך: **אורחיה.** לבנות משפחתו עושין כן: **עולה עמו ואינה יורדת עמו.** מבעולת בעל[ו)] נפקא לן בעלייתו של בעל ולא בירידתו של בעל בפרק אע"פ (סס.): **ה"מ מחיים.** כגון הוא אומר להניק את בנה והיא אומרת שלא להניק ודרך בנות משפחתה להניק בניהם ולא דרך משפחתו: **ודבר אחר.** לקמן מפרש: **זנין.** מזונות: **מפרנסין.** לבוש וכסות: **אבל לא בניו ובנותיו.** שאינו חייב במזונותיהן בחייו: **ולא שאני לך כו'.** יוצא מן המקום לדעת היה בידו לצוות על מזונות בניו ובנותיו ואשתו ולא צוה גילה דעתו שאינו רוצה לזונן הילכך אשתו דמיחייב לה בתנאי כתובה אשתעבוד ניכסיה בניו ובנותיו לא אבל נשתטה דילא מן העולם שלא לדעת מסתמא ניחא ליה שיזונו בניו ובנותיו משלו: **תכשיט.** בשמים של אבקת רוכל שהנשים מתקשטות בהם: **מ"ד תכשיט.** לא יהבינן לאשתו כ"ש שאין עלינו לעשות צדקה מנכסיו. ואמתניתא קיימי: **לא ניחא ליה דתינוול.** אע"פ שלא צוה בלכתו עבדינן. ולי נראה דאמר עוקבא קיימי דאמר מי שנשתטה יורדין לנכסיו וזנין כו' וד"א ואיפכא גרסינן מ"ד צדקה כ"ש תכשיט ומ"ד תכשיט אבל צדקה לא התם היינו טעמא דלא ניחא ליה דתינוול: **לפי כבודו ולא לפי כבודה.** בתמיה. מידי דאורחה ולאו אורחיה מי לא בעי למיעבד לה הא ודאי אינה יורדת עמו ואפילו למאן דלית ליה עולה עמו לאחר מיתה אינה יורדת אית ליה: **האומר.** בשעת מיתתו: **אם מתה אשתו כו' שומעין לו.** דכיון דהוא מת בחייה והיא גובה כתובתה אינו חייב לקוברה דתנן (לקמן דף נה:) יורשיה יורשי כתובתה חייבין בקבורתה: **נכסי קמי יתמי רמו.** ופשיטא דאין קבורתה עליהם: **אל תקברוהו מנכסיו.** אלא מן הצדקה: **מתני' לעולם היא ברשות האב.** ואם בת ישראל מאורסה לכהן היא אינה אוכלת בתרומה וזכאי בה בכל זכות אב בבתו:

לרשות

רבי אליעזר בן יעקב אומר שארה כסותה לפום שארה תן כסותה כו'. פירש רשב"ם דרבי אליעזר בן יעקב סבר נמי דמזונות דאורייתא דהכי מתניא סיפא דברייתא מזונות מנין אמרת ק"ו ומה דברים שאין בהן קיום נפש כך דברים שיש בהן קיום נפש על אחת כמה וכמה דרך ארץ מנין אמרת קל וחומר ומה דברים שלא נישאת עליהם לכתחילה אינו רשאי למנוע ממנה דברים שנישאת עליהם לכתחילה אינו דין שאינו רשאי למנוע ממנה ולפי זה תימה ברייתא דלעיל דקתני תיקנו מזונות תחת מעשה ידיה דמשמע דמזונות דרבנן כמאן אתיא: **דאורחיה דידיה ולאו אורחה דידה.** פי' בקונטרס דאורחיה בבנות משפחתו אבל אין דרך בבנות משפחתה וקשה דאמאי נקט שני חלילין ומקוננת אחת הוה ליה למינקט לא יפחות לה מדרכו ואומר רבינו תם דאורחיה דידיה היינו אפי' לעני שבישראל אין פוחתין משני חלילין ומקוננת אבל לנקיבות יש שפוחתין וקאמר ר' יהודה לא יפחות משני חלילין אע"ג דאם לא נישאת שמא היו פוחתין לה כיון דנישאת לא יפחות לה כמו שאין פוחתין לו ומיהו הלשון דחוק דקאמר כגון דאורחיה דידיה משמע דאיכא דלאו אורחיה בהכי: **ולא שאני לך בין יוצא לדעת ליוצא שלא לדעת.** לקמן בפ' בתרא (דף קז. ושם) דמוקי לה ההיא דמי שהלך למדינת הים כשהשרה אשתו ע"י שליש אבל לא בניו ובנותיו משמע דקודם שילך לא היה משרה אותם אבל אם היה משרה אותם גם אנו היינו זנין אותם כיון דניחא ליה ולפי זה צריך לומר ההיא דמי שנשתטה דזנין בניו ובנותיו אפי' לא היה משרה אותם מתחלה ואין נראה לר"י דאם לא השרה אותם מתחלה ע"י שליש ולא פירנסם אמאי מפרנסין אותם אלא ודאי איירי כשהיה מפרנסם קודם וכן ההיא דמי שהלך למדינת הים מדפריך מינה אההיא דנשתטה ובפ' בתרא דמוקי לה במשרה אשתו על ידי שליש אבל לא בניו ובנותיו היינו בשעה שהלך הניח מעות ביד שליש לפרנס אשתו ולא הניח לפרנס בניו אבל קודם שהלך היו כולם ניזונין משלו: **הכי גרסינן** מאי ולא דבר אחר וגרסינן נמי ומאן דאמר צדקה אבל תכשיט יהבינן לה דלא ניחא ליה דתינוול דאההיא דמי שהלך איפליגו בה בהדיא בפרק בתרא (לקמן דף קז.): **תכשיט.** והא דאמר בפרק המדיר (לקמן דף עא:) פוסקין קישוטין לאשה היינו כל זמן שהוא עמה שלא תתגנה עליו: **מי שהלך למדינת הים כו'.** אית ספרים דגרסי קוברין אותה לפי כבודה לפי כבודה אין לפי כבודו לא אימא אף לפי כבודה ואין נראה חדא דאמאי נקט מי שהלך למדינת הים אדרבה טפי הוי רבותא דאפי' כשהוא אצלה דאינה יורדת עמו וכ"ש כשאינו אצלה ועוד מאי אפי' לאחר מיתה דקאמר אדרבה טפי הוי רבותא במחיים מלאחר מיתה ועוד דקאמר אימא אף לפי כבודה אדרבה לפי כבודו הוי רבותא טפי דלא הוי אלא לר' יהודה אבל לפי כבודה דאינה יורדת עמו לא הוי רבותא כולי האי דהא לעיל פריך אי דאורחה מ"ט דת"ק משמע דמילתא דפשיטא הוא ונראה לר"ת דגרסינן קוברין אותה לפי כבודו לפי כבודו אין לפי כבודה לא אימא אף לפי כבודו אבל קשה לרשב"א דאמאי קמתמה לפי כבודו ולא לפי כבודה אמאי סלקא דעתיה דנקט לפי כבודו דוקא ולא לפי כבודה: **לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לחופה גרסינן.** ול"ג עד שתכנס לרשות הבעל דא"כ הוה משמע עד שימסור האב לשלוחי הבעל כדמוכח בגמרא דקאמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא הבא על אשת איש כו' לרשות הבעל בעלמא ומתני' דהכא מוקמינן לה בגמרא לענין תרומה לאפוקי ממשנה ראשונה א"כ הויא תיובתא דרב דאמר בגמרא מסירתה לכל חוץ מלתרומה ומיהו י"ל דהא דדייק רב נחמן בר יצחק בגמרא היינו מדקתני כיון שנכנסה כו' לכך משמע ליה אפילו מסר אבל הכא דהתני לעולם היא ברשות האב עד שתכנס לרשות הבעל משמע שפיר דהיינו עד שתכנס לחופה:

לאפוקי

מסורת הש"ס

א) [לקמן סה.], ב) [לקמן סא.], ג) לקמן קז., ד) [עיין תוס' בכורות נג: ד"ה באין], ה) שייך לעיל, ו) [בראשית כ],

◆

תורה אור השלם

1. אִם אַחֶרֶת יִקַּח לוֹ שְׁאֵרָהּ כְּסוּתָהּ וְעֹנָתָהּ לֹא יִגְרָע: שמות כא י

◆

תוספות רי"ד

וראב"י אומר שארה כסותה לפום שארה תן כסותה שלא יתן של ילדה לזקנה ושל זקנה לילדה כסותה ועונתה לפום עונה תן כסותה שלא יתן לה חדשים בימות החמה שחקים בימות הגשמים: תני ר"י שארה זו קירוב בשר שלא ינהוג בה מנהג פרסיים שמשמשין מטותיהם בבגדיהם מסייע ליה לר"ה דאמר האומר א"א אלא אני בבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה: ר"י אומר וכו'. מכלל דת"ק סבר הני לא ה"ד אי דאורחה. פי' שדרך בני משפחתה בכך מ"ט דת"ק דאמר לא ואי דלאו אורחה מ"ט דר"י ל"צ דאורחיה ולא אורחה ת"ק סבר כי אמרי' עולה עמו ה"מ מחיים פי' כגון הוא אומר להניק והיא אומרת שלא להניקו ודרך בנות משפחתה להניק בניהם ואינו דרך בני משפחתו. אבל לאחר מיתה לא. ור"י סבר אפילו לאחר מיתה: אמר ר"ח אמר מר עוקבא הל' כר"י. ואמר ר"ח אמר מ"ע. מי שנשתטה ב"ד יורדין לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו ובניו ובני ביתו וד"א פי' תכשיטי נשים. א"ל רבינא לר"א ומ"ש מהא דתניא מי שהלך למדינת הים ואשתו תובעת מזונות. ב"ד יורדים לנכסיו וזנין ומפרנסין את אשתו אבל לא בניו ובנותיו ולא ד"א. פי' משום דבמזונות אשתו מחוייב בתנאי כתובה אבל במזונות בניו ובנותיו לא מחוייב. א"ל ולא שני לך בין יוצא לדעת ליוצא שלא לדעת פי' יוצא מן המקום לדעת היה בידו לצוות על מזונות בניו ובנותיו ומדלא צוה גלה דעתו שאינו חפץ לזיין הילכך אשתו דמחייב לה בתנאי כתובה אישתעביד נכסיה אבל בניו ובנותיו לא. אבל נשתטה דכיוצא מן העולם שלא לדעת הוא אזלי' בתר רובא דעלמא ואמרי' דמסתמא ניחא ליה שיזין בניו ובנותיו משלו. מאי ד"א ר"ח אמר תכשיט פי' בשמים להתקשט ואע"ג דהיה צריך לעשות לה קצבה בקישוטי' כמה נתן לה בשבת כדמפרש לקמן בהמדיר. ה"מ כי איתיה בהדה דניחא ליה שתתקשט וניאותה לה ולא שתתגנה אבל הלך למד"ה כיון דליתיה בהדה לא בעי למיתן לה ונשתטה נמי שאין לו דעת להתאוה [א] אין אשתו מתקשטת משלו ר"י אמר צדקה מ"ד תכשיט פי' לא יהבינן

עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פי"ג מהל' אישות הל' א סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' עג סעי' א:

נא ב טוש"ע שם סי' עו סעי' יג:

נב ג מיי' פי"ב מהל' אישות הל' יז סמג לאוין פא טוש"ע שם סי' ע סעי' ו בהג"ה:

נג ד מיי' וסמ"ג שם טוש"ע שם סי' עא סעי' ג:

נד ה מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סי' ע' סעי' ה:

נה ו מיי' פי"ג מהל' אישות הל' ז טוש"ע שם סי' ע סעי' ה ו:

נו ז מיי' פי"א מהל' נחלות הל' יא טוש"ע חו"מ סי' רל סעי' טו:

נז ח ט מיי' פי"ד מהל' אישות הל' כד סמג לאוין פא טוש"ע אה"ע סי' פט סעי' ג:

נח י מיי' פי"א מהל' זכיה הל' כד סמג עשין פב טוש"ע יו"ד סי' שמח סעי' ב וטוש"ע חו"מ סי' רנג סעי' ל':

◆

תוספות רי"ד (המשך)

לה כ"ש צדקה פי' שאין לנו לעשות צדקה משלו ומ"ד צדקה אבל תכשיט [יהבינן לה דלא] ניחא ליה דתנוול: אמר ר"ה מי שהלך למד"ה ומתה אשתו ב"ד יורדים לנכסיו וקוברים אותה לפי כבודו. לפי כבודו ולא לפי כבודה. פי' בתמיהה והרי אינה יורדת עמו. ואם דרכה שתקבר בשירין ואין דרכו אמאי לא קברה לה לפי כבודה ואפילו למ"ד דל"ל עולה עמו לאחר מיתה אינה יורדת א"ל. אימא אף לפי כבודו. וקמ"ל עולה עמו אפילו לאחר מיתה: אמר ר"מ האומר אם מתה אשתו אל תקברוה מנכסיו שומעין לו. פי' דכיון דהוא מת ברישא והיא גובה כתובתה אין היורשים חייבים לקוברה דתנן יורשי' יורשי כתובתה חייבים בקבורתה מ"ש כי אמר אפילו לא אמר נמי מסתמא נמי לא קברי' לה דנכסי קמי יתמי נפלו ואין היתומים חייבים בקבורת האלמנה. אלא האומר אם מת אל תקברוהו מנכסיו אין שומעין לו. לא כל הימנו להעשיר את בניו ויפיל את עצמו על הציבור: מתני' לעולם היא ברשות האב עד שתכנוס לחופה. פי' לשם נשואין ואם היא בת ישראל מאורסה

[א] אינו מובן דהא גבי נשתטה תניא דנותנים לאשתו גם דבר אחר ואולי דגי' אחרת הי' לו בכאן וצ"ע.